

ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ
ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΥΓΜΗΣ

Raphael: Η απόφαση του Σολομώντα, (~1518-1519)

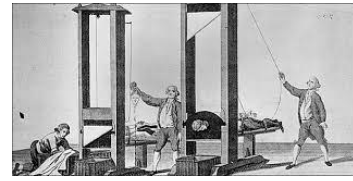
Επιμέλεια: Παπαγεωργίου Αθανασία

ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

Ποινή θανάτου

α. Ιστορικά

- Είναι η αυστηρότερη των ποινών. Βασίζεται στο αξίωμα του Μακιαβέλι ότι "η αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση είναι αυτή που στηρίζεται στο φόβο..."
- Στην αρχαιότητα προβλεπόταν και για τα ασήμαντα "αδικήματα". Οι νόμοι του Δράκοντος τιμωρούσαν με θάνατο ακόμα και την κλοπή λαχανικών! Οι δε νόμοι του Ζαλεύκου, τον πότη "ακράτου οίνου άνευ εγκρίσεως ιατρού"!
- Πρώτος ο Διόδωρος έθεσε - χωρίς όμως αποτέλεσμα - στην Αθηναϊκή Πολιτεία το 424 π.Χ. τις αμφιβολίες του για τις εκτελέσεις. Οι Αθηναίοι είχαν φαντασία: εκτελούσαν με κώνειο, αποτυμπανισμό κ.λπ. Τον Αίσωπο π.χ., τον πέταξαν στον γκρεμό των Δελφών.
- Στους ρωμαϊκούς χρόνους προστέθηκαν οι μέθοδοι: σταύρωση, απαγχονισμός, στραγγαλισμός, αποκεφαλισμός, ενταφιασμός ζώντος...
- Στο Μεσαίωνα των ιεροεξεταστών επινοήθηκαν ακόμα φρικωδέστεροι τρόποι: τροχός, διαμελισμός, τετραχισμός, πυρά...
- Το 1764 ο Ιταλός Τσέζαρε Μπεκαρία τοποθετήθηκε υπέρ της κατάργησης της θανατικής ποινής στο βιβλίο του "Περί αδικημάτων και ποινών". Νομοθετικά, καταργήθηκε για πρώτη φορά στον ιταλικό ποινικό κώδικα του Ζαναρντέλι (1889) για να επιστρέψει (προφανώς) υπό την πίεση του φασισμού στον Π.Κ. του Ρόκα (1930).
- Στην Ελλάδα ο δικτάτορας Πάγκαλος προτίμησε την αγχόνη από την ως τότε επικρατούσα γαλλοφερμένη λαιμητόμο. Αργότερα επικράτησε ο τυφεκισμός από στρατιωτικά αποσπάσματα.
- Υπόσχεση για την απόλυτη και de jure κατάργηση της θανατικής ποινής στην Ελλάδα είχε δώσει, τον Ιανουάριο του 1990, ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης Αθαν. Κανελλόπουλος.
- Πλέον η θανατική ποινή δεν ισχύει στη χώρα μας.

β. (Αντί θεωρίας)

«Θανατική ποινή: Η εσχάτη των ποινών – Επιχειρήματα υπέρ και κατά αυτής»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μία γνωστή ρήση υποστηρίζει ότι: «ο άνθρωπος είναι φτιαγμένος για το μεγαλύτερο καλό αλλά και το μεγαλύτερο κακό συγχρόνως» και μία περίπτωση καταφανούς απόδειξης του είναι η θανατική ποινή. Οι ανθρώπινες κοινωνίες σε όλα τα στάδια της ιστορικής εξέλιξής τους, συνοδεύονται από τη βία και το έγκλημα ενώ η αντιμετώπισή τους καθώς και η τιμωρία των εγκληματιών αποτέλεσαν ζητήματα προβληματισμού από πολύ νωρίς.

Η θανατική ποινή ως μέσο κολασμού που απειλούσε τα βαρύτερα των εγκλημάτων έχει μια μακρά ιστορία καθώς αναφορές της υπάρχουν στις πρώτες ανατολικές θρησκείες, στην Ελληνική μυθολογία, συνεχίζει στο Μεσαίωνα και σε εποχές που η προστασία της ανθρώπινης ζωής δεν θεωρούνταν αυτονόητη

και φτάνει μέχρι τη σημερινή εποχή όπου πλέον η ανθρώπινη ζωή έχει αποτελέσει αναμφισβήτητο πανανθρώπινο δικαίωμα, αναφαίρετο και κατοχυρωμένο τόσο συνταγματικώς όσο και με αμέτρητες διεθνείς συμβάσεις.

Η εφαρμογή της θανατικής ποινής ή όχι αποτελεί μέχρι σήμερα ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα της αντεγκληματικής πολιτικής που διχάζει κοινή γνώμη, πολιτικούς και επιστήμονες. Συγκεκριμένα η θανατική ποινή

τυγχάνει υποστήριξης από μεγάλη μερίδα πολιτών καθώς θεωρείται σύμβολο ασφάλειας αλλά και βέβαιος τρόπος περιστολής της εγκληματικότητας. Όσον αφορά τους πολιτικούς, αντιμετωπίζουν το θέμα βάση των ιδεολογικών αντιλήψεων που εκφράζει το πολιτικό κόμμα στο οποίο ανήκουν ενώ οι επιστήμονες προσπαθούν να λύσουν το ζήτημα χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό επιχειρημάτων από επιστήμες όπως η στατική, η ψυχολογία, οι ηθικές-ανθρωπιστικές επιστήμες κ.α. καταλήγοντας εν τέλει να παραμένουν χωρισμένοι στους υποστηρικτές της και σε αυτούς που τάσσονται υπέρ της κατάργησής της.

Στις σύγχρονες κοινωνίες λοιπόν, παρά τους τόσους αγώνες ανά τους αιώνες και την αναγνώριση πλέον της ζωής ως υπέρτατο δικαίωμα και προϋπόθεση για την ύπαρξη όλων των υπολοίπων, χαρακτηριστικό που οδηγεί πολλούς στο να το αποκαλούν «φυσικό δικαίωμα», η θανατική ποινή συνεχίζει να εφαρμόζεται, κυρίως σε πολλές πολιτείες των ΗΠΑ και σε πολλές ανατολικές χώρες ενώ στην Ευρώπη έχει πλέον καταργηθεί και αποτελεί παρελθόν. Με το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ καθιερώνεται η απόλυτη προστασία του δικαιώματος της ζωής κάθε ανθρώπου και με την έννοια ότι κάθε κράτος θα πρέπει αφενός να θεσπίζοντας νόμους να απαγορεύει την επιβολή της θανατικής ποινής από τα κρατικά όργανα και αφετέρου να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύει τους πολίτες του από οποιονδήποτε επιβουλεύεται τη ζωή τους. Επίσης σύμφωνα με την παράγραφο 2 του αρ. II-62 «κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί στην ποινή του θανάτου ούτε να εκτελεστεί».

Στη χώρα μας, ο τελευταίος Έλληνας πολίτης εκτελέστηκε το 1972 μετά από καταδίκη του σε θανατική ποινή για ποινικό αδίκημα. Ήταν η τελευταία εκτέλεση που έλαβε χώρα σε ελληνικό έδαφος καθώς από το 1974 και μετά η θανατική ποινή δεν ξαναεφαρμόστηκε μέχρι που καταργήθηκε με νόμο το 1994 και συνταγματικά το 2001 με το άρθρο 7 παρ.2 όπου η αντίστοιχη διάταξη διατυπώνεται ως εξής: «Θανατική ποινή δεν επιβάλλεται εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο νόμο για κακουργήματα τα οποία τελούνται σε καιρό πολέμου και σχετίζονται με αυτόν».

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Παρά τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, σε πολλές δημοκρατικές χώρες σήμερα καθώς και στην Ελλάδα αρκετές φορές επανέρχεται στο προσκήνιο το συγκεκριμένο θέμα καθώς πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν την επαναφορά της εφαρμογής της θανατικής ποινής ως μέσο κολασμού με τα κυριότερα επιχειρήματά τους να συνοψίζονται στα εξής:

A) Η θανατική ποινή έχει απίστευτη εκφοβιστική και προληπτική δύναμη καθώς ο φόβος της ποινής του θανάτου αποθαρρύνει τον εγκληματία από την τέλεση εγκλήματος. Πολλοί επιστήμονες αναφέρουν ότι ακόμα και η φυλάκιση και οι λοιπές ποινές που επιβάλλονται από το ποινικό μας σύστημα λειτουργούν αποθαρρυντικά για τους μελλοντικούς εγκληματίες πόσο μάλλον η γνώση ότι μετά την τέλεση της πράξης, τους περιμένει η εκτέλεση. Αν λοιπόν τιμωρούνταν τόσο αυστηρά κάποια εγκλήματα πολλοί που τώρα προβαίνουν στην τέλεση αυτών σίγουρα θα αποθαρρύνονταν.

B) Η ισάξια ανταπόδοση είναι η μόνη που αρμόζει σε άτομα που έχουν αφαιρέσει κάποια ανθρώπινη ζωή αλλά και σε περιπτώσεις άλλων εγκλημάτων που πλήττουν σοβαρά μια ανθρώπινη ζωή όπως είναι οι βασανισμοί, οι βιασμοί, η παιδεραστία, η εμπορία ναρκωτικών κ.ά. Πώς αλλιώς θα μπορούσαν να τιμωρηθούν τέτοιοι εγκληματίες που τυγχάνουν της κατακραυγής του κόσμου και συχνά χαρακτηρίζονται από την κοινή γνώμη ως «ανθρωπόμορφα τέρατα» αν όχι με την εσχάτη των ποινών που είναι η ποινή του θανάτου;

Γ) Η δικαίωση της οικογένειας του θύματος, επέρχεται μόνο με τη θανάτωση του δράστη. Κυρίως σε περιπτώσεις δολοφονιών, πέρα από την τιμώρηση του δράστη ένα σημαντικό ζήτημα που προκύπτει είναι και η δικαίωση των συγγενών και του άμεσου οικογενειακού περιβάλλοντος του θύματος οι οποίοι είναι πολύ πιθανόν να ζητούν εκδίκηση. Στην περίπτωση αυτή η θανατική ποινή έχει διπλό ρόλο καθώς και ανακουφίζει ψυχικά την οικογένεια του θύματος αλλά και αποφεύγονται έτσι φαινόμενα αυτοδικίας που παρατηρούνται πολύ συχνά σε τέτοιες περιπτώσεις και μπορεί να καταλήγουν σε έναν αιματηρό κύκλο αντεκδίκησης.

Δ) Η ισόβια κάθειρξη (που είναι 20 χρόνια) που απειλεί σήμερα τα βαρύτερα των εγκλημάτων δεν εγγυάται ότι ο δράστης δεν θα ξαναπροβεί στην τέλεση του ίδιου εγκλήματος. Εις επίρρωση ανάλογα με την κοινωνική και οικονομική δύναμη που διαθέτει ο δράστης, παρατηρείται το φαινόμενο η ισόβια κάθειρξη να μετατρέπεται ή να εξαγοράζεται με αποτέλεσμα ο δράστης μέσα σε λίγα χρόνια να είναι πάλι ελεύθερος και σε μεγάλο βαθμό να παραμένει ατιμώρητος. Ο εγκλεισμός κάποιου στη φυλακή ακόμη και αν είναι για όλη του τη ζωή (περιπτώσεις καταδίκης σε δισ και τρις ισόβια) δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι ο δράστης δεν θα διαπράξει το ίδιο έγκλημα και μέσα στη φυλακή αλλά ούτε και μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο μιας πιθανής απόδρασής του. Η θανατική ποινή είναι η μόνη ποινή που μπορεί να εγγυηθεί τη σίγουρη τιμωρία του δράστη χωρίς να αφήνει κανένα περιθώριο αλλά είναι και η μόνη περίπτωση που οι εγκληματίες στέκονται ισάξια απέναντι στο νόμο, ανεξάρτητα από το ποιοι είναι.

Ε) Η θανατική ποινή, με την προϋπόθεση ότι αυτή γίνεται άμεσα, δεν επιβαρύνει το κράτος οικονομικά. Η λειτουργία των φυλακών απαιτεί μεγάλες οικονομικές δαπάνες με τις οποίες καταλήγει τελικά να επιβαρύνεται ο απλός φορολογούμενος πολίτης. Επιπροσθέτως, ο μακροχρόνιος εγκλεισμός κάποιου στη φυλακή και επιπλέον επιτείνει το φαινόμενο της υπερφόρτωσης των σωφρονιστικών ιδρυμάτων που έχει ως αποτέλεσμα να επικρατούν σε αυτά άθλιες και απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης λόγω του πολύ μεγαλύτερου αριθμού κρατουμένων που αναγκάζονται να φιλοξενούν από αυτόν που

κανονικά θα έπρεπε και που είναι σχεδιασμένα να φιλοξενούν.

ΣΤ) Πλέον η επιστήμη και η τεχνολογία στις μέρες μας, είναι τόσο εξελιγμένες που μπορείς να αναλύσεις σκηνές εγκλήματος με πάσα ακρίβεια. Ιδιαίτερα η μέθοδος του DNA η οποία καθιστά το περιθώριο λάθους σε μηδενικά ποσοστά δεν αφήνει περιθώρια δικαστικής πλάνης. Στις περιπτώσεις όπου δε χωράει αμφιβολία για το δράστη του εγκλήματος, πρέπει να τιμωρείται παραδειγματικά.

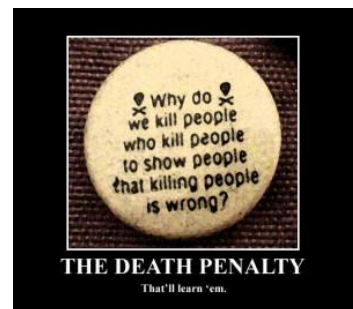
Ζ) Η πολιτεία έχει το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας και της αυτοπροστασίας απέναντι στους «εχθρούς» της, σε αυτούς δηλαδή που επιλέγουν να μην συμμορφωθούν με τους νόμους της και καταλήγουν να αποτελούν κίνδυνο για τους πολίτες της . Με τη θανατική ποινή εξουδετερώνει και αχρηστεύει εντελώς όλους αυτούς τους επικίνδυνους εγκληματίες ενώ αποσοβείται ο κίνδυνος της επανάληψης τέτοιων φρικτών εγκλημάτων.

Πράγματι η θανατική ποινή είναι μια ποινή που η εφαρμογή της χάνεται στα βάθη των αιώνων και συναντάται ακόμη και σε λαούς που έχουν να επιδείξουν μεγάλους πολιτισμούς . Ο ίδιος ο Πλάτωνας στην αρχαία Ελλάδα συνδύασε την ιδέα της ασφάλειας με την ευγονία, ως αιτιολογία για τη θανατική ποινή, χαρακτηρίζοντας το φονιά ως «ανιάτως όντα», διότι παρά την αγωγή και την παιδεία «ουκ απέσχετο των μεγίστων κακών». Στον Πρωταγόρα ακόμη υποστηρίζει ότι αυτόν τον εγκληματία θα πρέπει «εκβάλλειν εκ των πόλεων ή αποκτείνειν». Την ίδια άποψη συναντάμε και σε φιλοσόφους πολύ αργότερα της εποχής του Πλάτωνα όπως ο Λομπρόζο οι οποίοι διατείνουν ότι ο γεννημένος εγκληματίας είναι ένα κατώτερο βιολογικό είδος χωρίς ομαλή βιολογική εξέλιξη που θα πρέπει να αποβάλλεται από το σώμα της κοινωνίας. Τέλος η γνώμη που υποστηρίζει ο Καντ είναι ότι δεν υπάρχει υποκατάστατο της ποινής του θανάτου, ως της δίκαιης ποινής για τα εγκλήματα της ανθρωποκτονίας. Έτσι η ποινή του θανάτου καταλήγει να αντιστοιχεί προς τη «φυσική επιλογή στον αγώνα περί υπάρξεως».

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Παρά το σχετικά μεγάλο αριθμό τους και την ιστορική και φιλοσοφική θεμελίωσή τους, τα επιχειρήματα υπέρ της επιβολής της θανατικής ποινής συναντούν έναν ισχυρότατο αντίλογο με τις βασικές του θέσεις να συνοψίζονται στα εξής:

Α) Η θανατική ποινή δεν προλαμβάνει κανένα έγκλημα. Ιδιαίτερα όταν πρόκειται για καθ' έξιν εγκληματίες ή ψυχρούς και φανατισμένους δολοφόνους οι οποίοι δεν υπολογίζουν καθόλου τη θανατική ποινή αφού πολλοί από αυτούς δεν διστάζουν να συμμετέχουν ακόμη και σε επιχειρήσεις αυτοκτονίας. Άλλωστε και στατιστικές πολλών χωρών έδειξαν ότι μετά την κατάργηση της θανατικής ποινής δεν αυξήθηκαν τα κακουρήματα. Στη Δανία για παράδειγμα το 1944 όταν οι Γερμανικές αρχές κατοχής διέλυσαν τη δανική αστυνομία επειδή τις σαμποτάριζε, αυξήθηκε ο αριθμός των εγκλημάτων γενικά, με εξαίρεση τις ανθρωποκτονίες και τα βαριά σεξουαλικά εγκλήματα, που έμειναν ανεπηρέαστα από το φόβο της αποκάλυψης και της τιμμώρησης, παρ' όλο που αυτά μπορούσαν να επισύρουν

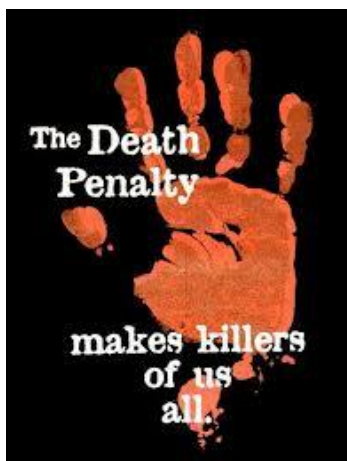
θανατική ποινή. Με άλλα λόγια, η αύξηση ή μείωση της πιθανότητας επιβολής θανατικής ποινής δεν επηρεάζει τους δράστες βαριών εγκλημάτων.

Β) Το σύστημα «οφθαλμός αντί οφθαλμού» είναι αναχρονιστικό και δεν μπορεί να εφαρμόζεται στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες. Δεν μπορεί η κοινωνία να εφαρμόζει ως ποινή την ίδια η εγκληματική πράξη για την οποία κατηγορεί και καταδικάζει το δράστη καθώς έτσι δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος βίας. Με την επιβολή της θανατικής ποινής το κράτος μετατρέπεται σε ένα νομιμοποιημένο δολοφόνο με τη δική μας συναίνεση. Αν λοιπόν δίνουμε στο κράτος το δικαίωμα να δολοφονεί τους πολίτες του, τότε του δίνουμε το δικαίωμα να παραβιάσει και άλλα δικαιώματα.

Γ) Μπορεί με τη θανατική ποινή να επέρχεται ψυχική δικαίωση της οικογένειας του θύματος αλλά με το θάνατο του δράστη το θύμα δεν επιστρέφει στη ζωή. Άλλωστε η θανάτωση του δράστη είναι μια απόφαση την οποία δεν παίρνει το ίδιο το θύμα αλλά η οικογένεια του για λογαριασμό του χωρίς να είναι σίγουρη αν και το θύμα θα είχε την ίδια επιθυμία.

Δ) Ένα από τα σημαντικότερα μείον της θανατικής ποινής είναι το μη αναστρέψιμο αυτής σε περίπτωση δικαστικής πλάνης. Παρά την πρόοδο της εγκληματολογίας και της βιοιατρικής οι οποίες έχουν ανακαλύψει διάφορες επιστημονικές μεθόδους για την εξιχνίαση εγκλημάτων, με κυριότερη και πιο γνωστή τη μέθοδο ανάλυσης DNA, η οποία εγγυάται υψηλά ποσοστά ακρίβειας, δεν λίγες οι περιπτώσεις που αυτές αποδεικνύονται λανθασμένες και οδηγούν στην καταδίκη λάθος ανθρώπων. Ανάλογη είναι και η περίπτωση όταν υπάρχουν ελαφροντικά υπέρ του δράστη τα οποία δεν μπορούν να αποδειχθούν και αποδεικνύονται σε χρόνο μεταγενέστερο της εκτελέσεως.

Ε) Η λειτουργία των φυλακών μπορεί να είναι οικονομικά ζημιόγonos για το κράτος και ιδιαίτερα για τους πολίτες που επωμίζονται το οικονομικό βάρος της συντήρησής τους, αποτελεί όμως ένα «αναγκαίο κακό», μια βασική προϋπόθεση για την διασφάλιση της προστασίας των πολιτών από άτομα που αποτελούν απειλή για το κοινωνικό σύνολο. Άλλωστε η οικονομική επιβάρυνση που προκαλείται από τους καταδίκους για τα εγκλήματα που απειλούν θανατική ποινή είναι αναλογικά πολύ μικρότερη σε σχέση με αυτή που προκαλείται από τους καταδίκους άλλων εγκλημάτων όπως πχ. Κατά της τιμής, των ηθών, της δημόσιας ασφάλειας κλπ. Άλλωστε η οικονομική επιβάρυνση του κράτους δεν μπορεί να σταθεί ως επιχείρημα απέναντι σε επιχειρήματα όπως είναι η αξία της ανθρώπινης ζωής.

ΣΤ) Το σοφρονιστικό σύστημα δεν πρέπει να αποβλέπει στην εκδίκηση αλλά να έχει σοφρονιστικό χαρακτήρα με τελική επίδιωξη την διόρθωση, επανένταξη και επανακοινωνικοποίηση του εγκληματία. Η θανατική ποινή ακυρώνει τη λειτουργία αυτή του σοφρονιστικού συστήματος και εξαλείφει κάθε πιθανότητα μετάνοιας και μεταμέλειας από τον εγκληματία καθώς «εν τω Άδη ουκ έστι μετάνοια».

Ζ) Βασικότερο καθήκον και πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας αποτελεί ο σεβασμός και η προστασία της ανθρώπινης ζωής και της αξίας της προσωπικότητας του κάθε ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος του 1975). Ο εγκληματίας παρόλη την παραβατική συμπεριφορά του δεν στερείται την ανθρώπινη ιδιότητά του και η ζωή του δεν μπορεί να εξαιρεθεί αυτής της προστασίας. Σε κάθε δημοκρατικό καθεστώς η ανθρώπινη ζωή οφείλει να προστατεύεται απόλυτα χωρίς να εξαρτάται από καμία παράμετρο. Μόνον σε αυταρχικά και ολοκληρωτικά καθεστώτα συναντάται το φαινόμενο της περιφρόνησης της ανθρώπινης αξίας σε άτομα που εγκλημάτησαν.

Η) Η θανατική ποινή με το βάνανσο και απάνθρωπο χαρακτήρα της προκαλεί το κοινό αίσθημα, φανατίζει και εξάπτει το μίσος διχάζοντας την κοινωνία. Γενικά η χαλάρωση ή η υπερβολική αυστηρότητα στην επιβολή των ποινών μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά για την κοινωνική σταθερότητα, επιφέροντας αναταραχές, συγκρούσεις, αναρχία και να οδηγήσει ακόμα και στην διάλυση της κοινωνίας. Όλα αυτά αποδεικνύουν την αναποτελεσματικότητα του σωφρονιστικού συστήματος να διατηρήσει την έννομη τάξη με ηπιότερα προληπτικά μέτρα και οδηγεί στην ηθική καταρράκωση της κοινωνίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σκοπός της ποινής θα πρέπει να είναι ο σωφρονισμός του εγκληματία, η αναμόρφωση του χαρακτήρα του με τη συνειδητοποίηση της πράξης του και του τιμήματος που πληρώνει και η προετοιμασία για την επανακοινωνικοποίησή του για οποιοδήποτε έγκλημα και αν έχει αυτός διαπράξει.

Μέσα από την επιβολή των ποινών τονίζεται η ανάγκη του αλληλοσεβασμού και της αποδοχής των κανόνων της κοινωνίας, ενισχύεται η κοινωνική συνείδηση. Η ποινή ηθικοποιεί, εξανθρωπίζει, προϋδεάζει τον πολίτη για τις συνέπειες της απειθαρχίας του και του θυμίζει τις υποχρεώσεις του απέναντι στην πολιτεία. Όλες αυτές οι λειτουργίες της ποινής παύουν να υπάρχουν όταν πρόκειται για την εσχάτη των ποινών, τη θανατική ποινή η οποία πέρα από τον εκφοβιστικό της χαρακτήρα, ο οποίος ακόμα αμφισβητείται, όχι μόνο δεν δίνει στον εγκληματία την ευκαιρία να αλλάξει και να κοινωνικοποιηθεί αλλά αποτελεί και κατάφωρη παραβίαση του δικαιώματος της ζωής του. 13

Η ανθρώπινη ζωή είναι αγαθό απαραβίαστο και η κρατική εξουσία δεν έχει κανένα δικαίωμα να την αφαιρεί για κανένα απολύτως λόγο. Η πολιτεία δεν μπορεί να μεριμνά πρώτα για την αυτοπροστασία της και μετά για τη προστασία των πολιτών της. 14

Σε μια εποχή πολιτισμικής προόδου, η εκτέλεση της θανατικής ποινής, ακόμα και για το πιο στυγερό έγκλημα, αποτελεί παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, η θανατική εκτέλεση αποτελεί τη μέγιστη ηθική και φυσική βλάβη που μπορεί να υποστεί ένα άτομο από την πολιτεία.

Χαμουργκά Ειρήνη, ασκούμενη δικηγόρος, πηγή: www.judex.gr

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΥΓΜΗΣ

α. Διευκρίνιση του όρου

Στη φύση, ο κανόνας είναι να επιβάλλεται το ισχυρό ζώο στο ανίσχυρο, πράγμα που εξασφαλίζει και την οικολογική ισορροπία. Βέβαια, ο φυσικός αυτός κανόνας δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνει και κοινωνικός κανόνας. Ο άνθρωπος με τη βοήθεια της λογικής -που τον διαφοροποιεί από το ζωικό βασίλειο- εξελισσόμενος κοινωνικά και πολιτισμικά θέσπισε νόμους και δικαιώματα, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, που -σε ευνομούμενες κοινωνίες- εξισώνουν τον ισχυρό με τον αδύνατο. Δυστυχώς, όμως, παρατηρούμε πολλά ακόμη δείγματα επιβολής και υποστήριξης του "δικαίου του ισχυρού" σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

β. Φαινόμενα επιβολής του "δικαίου του ισχυρού" σε διεθνές επίπεδο

- η οικονομική διείδυση και

εκμετάλλευση του "Τρίτου Κόσμου" από τα ισχυρά, βιομηχανικά αναπτυγμένα, κράτη

- οι πολιτικές, διπλωματικές ή και στρατιωτικές επεμβάσεις των ισχυρών (στρατιωτικά και πολιτικά) στον "Τρίτο Κόσμο", με στόχο τη δρομολόγηση ανακατατάξεων που ευνοούν τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων
- η στήριξη από τη Δύση ολοκληρωτικών καθεστώτων στον "Τρίτο Κόσμο", που αποτελούν πόνια τους στην άσκηση της διεθνούς πολιτικής τους
- η αυθαιρεσία των υπερδυνάμεων της εποχής μας στην άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής και η παράκαμψη των διεθνών συμβάσεων και οργανισμών
- η αδιαφορία των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών της Δύσης για τις διεθνείς συμβάσεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος

γ. Φαινόμενα επιβολής του "δικαίου του ισχυρού" σε εθνικό και κοινωνικό επίπεδο

- διάφοροι πολιτικοί και δημόσιοι λειτουργοί κάνουν κατάχρηση της θέσης και της δύναμής τους
- η διαπλοκή πολιτικής, οικονομικής και επικοινωνιακής ηγεσίας, που διαμορφώνει παρασκηνακά το πολιτικό σκηνικό και το οικονομικό τοπίο με στόχο το κέρδος και την κυριαρχία στον ανταγωνισμό
- οι εργοδότες καταφέρνουν, εκμεταλλεόμενοι τη "δαμόκλειο σπάθη" της ανεργίας, να επιβάλουν εργασιακές συνθήκες εκμετάλλευσης των εργαζομένων
- στις ανεπτυγμένες χώρες πολλοί ντόπιοι εκμεταλλεύονται οικονομικούς πρόσφυγες από υπανάπτυκτες χώρες ως φτηνό και ανασφάλιστο εργατικό δυναμικό, που συνήθως

απασχολείται σε ευκαιριακή ή εποχική εργασία, σε ανθυγιεινά επαγγέλματα σε άσχημες και επικίνδυνες συνθήκες, με χαμηλές αμοιβές.

Ανάλυση φράσης: *Αν είναι αναγκαίο να επιλέξουμε ανάμεσα στο να αδικήσουμε ή να αδικηθούμε, η «φυσική μας τάση» είναι να προτιμήσουμε το πρώτο, αλλά επιλέγοντας το δεύτερο «τιμούμε την ανθρωπιά μας».*

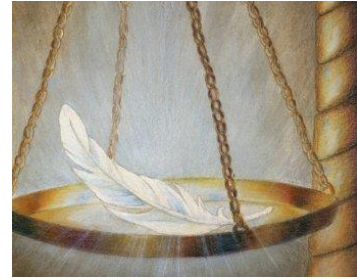
«Η φυσική μας τάση», «*Το κατά φύσιν ζην*»: αρχή που παραπέμπει σε στάδια προκοινωνικής διαβίωσης = έξω από το πλαίσιο της οργανωμένης κοινωνίας, χωρίς νομοθετικό πλέγμα να τον προστατεύει, ο άνθρωπος ήταν έρμαιο στις επιβουλευτικές διαθέσεις του ισχυρότερου – ο νόμος της ζούγκλας ήταν αυτός που καθόριζε τη ζωή του και ο ίδιος ζούσε ανασφαλής, ανίσχυρος να προστατευτεί από τις ευμετάβολες συνθήκες που επέβαλλε το «φυσικό δίκαιο».

Η φυσική μας τάση να προτιμήσουμε να αδικήσουμε τον άλλον εκφράζει τα κατώτερα ένστικτα του ανθρώπου που ανεξέλεγκτα διοχετεύει τον εγωισμό, τη μικρότητα και τη μοχθηρία του στους άλλους. Η ανθρωπινή ιστορία βρήκε από σελίδες πολέμων και βίας που άσκησαν οι ισχυροί αυτού του κόσμου στους ασθενέστερους λαούς. Ο πλούτος, η ισχύς πολύ συχνά είναι προϊόν ωμής βίας και στυγνής εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο. Είναι σαφώς ευκολότερο και βολικότερο για εκείνον που θέλει και μπορεί, να αδικήσει, γιατί έτσι προσπορίζει για τον εαυτό του μεγαλύτερο κέρδος και όφελος. Κάτι τέτοιο όμως καθρεφτίζει την απάνθρωπη και σκοτεινή πλευρά του ανθρωπίνου ψυχισμού. Το ίδιο υποστηρίζεται και στους πλατωνικούς διαλόγους: ο άνθρωπος όταν μπορεί να αδικήσει, αδικεί. Εξ αιτίας της βίας του νόμου αναγκάζεται να ακολουθήσει τον ίδιο δρόμο. Αν ήταν όμως στο χέρι του θα αδικούσε τον άλλον απροκάλυπτα, εφόσον κάτι τέτοιο εξυπηρετούσε τα συμφέροντά του.

«Επιλέγοντας να αδικηθούμε»: σε μια εποχή όπως η σημερινή, μια τέτοια θέση χαρακτηρίζεται ουτοπική και αυτός που την επιλέγει ως στάση ζωής θεωρείται τουλάχιστον αφελής –αν όχι ανόητος- και ανίκανος να επιβιώσει στον αγώνα της ζωής. Μια τέτοια, όμως, στάση αποτελεί ηθική προαίρεση του ανθρώπου που τιμά την ανθρωπιά του και επιβεβαιώνει την ανωτερότητα της ανθρωπίνης φύσης. Άλλωστε δίκαιος δεν είναι αυτός που δεν μπορεί να είναι άδικος, αλλά εκείνος που ενώ έχει τη δυνατότητα να αδικήσει, επιλέγει να αδικηθεί. Αυτή είναι μια εξαιρετικά δύσκολη επιλογή (άλλωστε παραδοσιακά ο δρόμος της αρετής είναι δύσβατος) που αποδεικνύει το υψηλό ήθος, την εσωτερική ελευθερία και την προσήλωση του ανθρώπου σε ανώτερες αξίες και αρχές. Προϋποθέτει ανώτερο ήθος και φρόνημα, ηθικούς ενδοιασμούς, ευσυνειδησία και ακεραιότητα, που θέτει φραγμούς μπροστά στο δέλεαρ του πειρασμού, στην πρόκληση που συχνά δοκιμάζει τις ηθικές αντιστάσεις του ανθρώπου. Η ευκολία είναι η αδικία, ο εύκολος δρόμος της επιβολής στους άλλους που αποφέρει κέρδος, προσωπικό όφελος. Ωστόσο, ο πολιτισμός είναι η μακρόχρονη και επίπονη προσπάθεια του ανθρώπου να απαλλαγεί από την αγριότητα και τη βαρβαρότητα, να τιθασεύσει τα πάθη και τα κατώτερα ένστικτα με τη συμβολή της παιδείας και της οργανωμένης νομοθετικά κοινωνικής ζωής.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1ο: 11 πράγματα που δεν γνωρίζατε για την θανατική ποινή

Προειδοποίηση: Δεν πρόκειται να διαβάσετε ένα ευχάριστο δημοσίευμα. Ακόμη κι αν είστε από εκείνη την πλευρά του αιώνιου debate που ισχυρίζεται ότι οι στυγνοί εγκληματίες που δολοφονούν παιδιά δεν αξίζουν να βρισκονται στη ζωή, ακόμη κι αν κατανοείτε(;) τους λόγους που σε 58 έθνη ακόμη βρίσκεται σε ισχύ η εσχάτη των ποινών, το γεγονός ότι η ανθρωπότητα, σε μια εποχή που θέλει να λέει ότι βρίσκεται πάνω από μια χιλιετία μακριά απ' τον Μεσαίωνα, διαθέτει ακόμη γκιλοτίνες και σπάθες που κόβουν κεφάλια, είναι από μόνο του τραγικό και αποκρουστικό.

Το να γυρνάμε, όμως, το κεφάλι από την άλλη, και να καθησυχάζουμε τον εαυτό μας με «βαρυσήμαντους» χάρτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ίδια ώρα που τα τελευταία έχουν αρχίσει να καταπατώνται σωρηδόν και στα μέρη μας, είναι ελαφρώς υποκριτικό, δεν νομίζετε; Οφείλουμε, τουλάχιστον, να ξέρουμε τι γίνεται τριγύρω μας – έστω κι αν οι αιτίες όσων συμβαίνουν παραμένουν παράλογες και ανεξήγητες. Γι' αυτό κι εμείς, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά της Θανατικής Ποινής, συγκεντρώνουμε στοιχεία που πιθανώς δεν γνωρίζατε για την «τιμωρία χωρίς επιστροφή» και σας τα παραθέτουμε.

1. Αυτή τη στιγμή, η θανατική ποινή βρίσκεται σε ισχύ σε 58 κράτη του πλανήτη. Στον υπόλοιπο κόσμο, 97 χώρες την έχουν καταργήσει, ενώ τα υπόλοιπα κράτη δεν έχουν προβεί σε εφαρμογή της την τελευταία δεκαετία ή την επιτρέπουν μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως σε περιόδους πολέμου.
2. Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. απαγορεύουν την εφαρμογή της θανατικής ποινής. Ουσιαστικά, καμία χώρα της Ευρώπης δεν την επιτρέπει, με μία και μοναδική εξαίρεση: Η Λευκορωσία ακόμη «θανατώνει τα παιδιά της», έχοντας πραγματοποιήσει δύο εκτελέσεις την περασμένη χρονιά.
3. Στην Ελλάδα, η θανατική ποινή καταργήθηκε επισήμως νομοθετικά το 1993 και συνταγματικά το 2001. Ωστόσο, η τελευταία εκτέλεση στην χώρα μας είχε πραγματοποιηθεί το 1972. Τα ξημερώματα της 25ης Αυγούστου εκείνης της χρονιάς, ο Βασίλης Λυμπέρης, έχοντας κάψει ζωντανούς την πρώην σύζυγό του, την πεθερά του και τα δύο του παιδιά στο σπίτι τους στο Χαλάνδρι, καταδικάστηκε και εκτελέστηκε σε πεδίο βολής στο Ηράκλειο. Τρόπος θανάτου ήταν η εκτέλεση από δωδεκαμελές απόσπασμα, ενώ η ιστορία του αργότερα αποτυπώθηκε στην μεγάλη οθόνη, μέσω της ταινίας «Οι σατανάδες της νύχτας».
4. Δυστυχώς, παρά την κατάργηση της ποινής στα 2/3 του πλανήτη, σε ισχύ παραμένει στις πιο πολυπληθείς χώρες του κόσμου: Την Κίνα, την Ινδία, την Ινδονησία και τις ΗΠΑ. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως πάνω από το 60% του ανθρωπίνου πληθυσμού ζει υπό καθεστώτα που επιτρέπουν την θανατική ποινή.
5. Στις ΗΠΑ, πιο συγκεκριμένα, η θανατική ποινή βρίσκεται σε ισχύ (και χρήση) σε 33 πολιτείες. Σε υποθέσεις εγκλημάτων, βέβαια, αρκετά υψηλά παραμένουν και τα ποσοστά των πολιτών που τίθενται υπέρ της εφαρμογής της: Σε γκάλοπ του 2011, το 61% των ερωτηθέντων Αμερικανών ψήφισε υπέρ της.

6. Στην Κίνα, δεν υπάρχει επίσημος αριθμός θανατοποινιτών, αλλά ειικάζεται ότι γίνονται χιλιάδες κάθε χρονιά, καθιστώντας την Λαϊκή Δημοκρατία της ασιατικής χώρας σε νούμερο ένα «θιασώτη» της ποινής. Ακολουθούν το Ιράν (πάνω από 360 εκτελέσεις το 2011), η Σαουδική Αραβία (82), το Ιράκ (68), οι ΗΠΑ (43), η Υεμένη (41), η Βόρεια Κορέα (30) και η Σομαλία (10). Άλλα δεκατρία κράτη «έκλεισαν» το 2011 με μονοψήφιο αριθμό εκτελέσεων.
7. Ακόμη σε ισχύ βρίσκονται οι ακόλουθες μέθοδοι εκτέλεσης (σύμφωνα με τα δεδομένα του 2010): Ο αποκεφαλισμός (σε ισχύ στην Σαουδική Αραβία, με την χρήση σπαθιού, και στο Κατάρ), η ηλεκτρική καρέκλα (ως μία εκ των επιλογών σε επτά πολιτείες των ΗΠΑ), ο θάλαμος αερίων (σε 3 πολιτείες των ΗΠΑ), ο απαγχονισμός (στα κράτη Αφγανιστάν, Ιράν, Ιράκ, Ιαπωνία, Μογγολία, Μαλαισία, Πακιστάν, Παλαιστίνη, Λίβανος, Υεμένη, Αίγυπτος, Ινδία, Βερμανία, Σιγκαπούρη, Σρι Λάνκα, Συρία, Ζιμπάμπουε, Νότια Κορέα, Μαλάουι, Λιβερία, Τσαντ), η ένεση με θανατηφόρα ουσία (σε ισχύ στην Γουατεμάλα, την Ταϊλάνδη, την Κίνα, το Βιετνάμ και σε όλες τις πολιτείες των ΗΠΑ που επιτρέπουν την θανατική ποινή), και η εκτέλεση από απόσπασμα (σε ισχύ στην Κίνα, το Βιετνάμ, την Λευκορωσία, τον Λίβανο, την Κούβα, την Γρενάδα, την Βόρεια Κορέα, την Ινδονησία).
8. Στις παραπάνω μεθόδους, προσθέστε και τις εξής πρακτικές της ανθρωπότητας, προ 20ου αιώνα (προσπεράστε τις επόμενες παραγράφους αν τρώτε αυτή τη στιγμή ή αν έχετε ευαίσθητο στομάχι): Ο τροχός της Αικατερίνης, στον οποία έσπαγαν τα κόκκαλα των θανατοποινιτών, μέχρι και το 1831, ο βρασμός μέχρι θανάτου, σε νερό, λάδι ή πίσσα συνηθέστερα, πρακτική που συναντούσε κανείς στην Ευρώπη και την Ασία του Μεσαίωνα, ή και πιο πρόσφατα στο σύγχρονο Ουζμπεκιστάν, η εκδορά, κατά την οποία γδερνόταν κυριολεκτικά το δέρμα ως ποινή, το κινέζικο μαρτύριο του αργού θανάτου με τις χίλιες μαχαιριές, η αφαίρεση εντοσθίων, η σταύρωση, η σύνθλιψη, ο λιθοβολισμός, η καύση, ο διαμελισμός, το «σούβλισμα», το πριόνισμα του σώματος στη μέση, πρακτική που λέγεται ότι εφάρμοζε ο Καλιγούλας όσο έτρωγε, γιατί του άρεσε σαν «ορεκτικό», και ο κανονιοβολισμός, βρετανική και περσική πρακτική που υπήρχε ακόμη πριν από έναν περίπου αιώνα.
9. Το κυριότερο επιχείρημα όσων αντιτίθενται στην θανατική ποινή είναι η περίπτωση δικαστικής πλάνης, και ως εκ τούτου η πιθανή εκτέλεση ενός αθώου, καθιστώντας την μη αναστρέψιμη φύση της ποινής απάνθρωπη, πόσο μάλλον αν θέλουμε να μιλάμε για... σωφρονιστικό σύστημα. Πολλές αντιδράσεις και συζήτηση προκάλεσε πρόσφατα και η περίπτωση κρατουμένου που θανατώθηκε, αλλά το IQ του πρόδιδε άνθρωπο με διανοητική στέρωση, κάτι που θεωρείται επίσης απάνθρωπο – δείτε εδώ την σχετική είδηση.
10. Από τα συνηθέστερα αδικήματα που έχουν επισύρει την θανατική ποινή είναι οι δολοφονίες, η κατασκοπεία, η προδοσία. Όσον αφορά τα σεξουαλικά εγκλήματα, την ποινή επισύρουν η σωματεμπορία, η μοιχεία, ο βιασμός και η αιμομιξία. Σε άλλες χώρες, «θανατηφόρα» αδικήματα θεωρούνται και η διακίνηση ναρκωτικών, η διαφθορά ή το να απαρνηθείς την θρησκεία σου σε ένα θεοκρατικό καθεστώς. Σε χώρες στρατιωτικών καθεστώτων τα πράγματα είναι πιο αυστηρά: Με θάνατο έχουν τιμωρηθεί περιπτώσεις δειλίας, απειθαρχίας ή ανταρσίας.
11. Η οργάνωση που έχει προσφέρει το σημαντικότερο έργο προς την κατεύθυνση της κατάργησης της θανατικής ποινής είναι η Διεθνής Αμνηστία – μάθετε περισσότερα για την εκστρατεία της εδώ και δείτε παρακάτω το συγκλονιστικό video με στοιχεία και μαρτυρίες επί του θέματος.

Γιώργος Κόκουβας, Πηγή: www.in2life.gr, 11/10/2012

ΚΕΙΜΕΝΟ 2ο: *On crime and punishments*, Cesare Beccaria, 1764

"Είναι η θανατική ποινή αληθινά δίκαιη ή χρήσιμη σε ένα κράτος με καλή διακυβέρνηση; Τι δικαίωμα, ρωτάω, έχουν οι άνθρωποι να κόβουν το λαιμό των συνανθρώπων τους;

Αλλά η θανατική ποινή δεν εξουσιοδοτείται από κανένα δικαίωμα, γιατί έχω αποδείξει ότι δεν υπάρχει τέτοιο δικαίωμα. Είναι λοιπόν πόλεμος ενός ολόκληρου έθνους ενάντια σε έναν πολίτη την καταστροφή του οποίου θεωρούν αναγκαία ή χρήσιμη για το γενικό καλό.

Σε μια κατάσταση γαλήνης, δεν υπάρχει καμία ανάγκη να αφαιρέσουμε τη ζωή ενός υποκειμένου. Ο θάνατος ενός εγκληματία είναι ένα τρομερό, αλλά προσωρινό θέμα, συνεπώς είναι μια λιγότερο αποτελεσματική μέθοδος αποτροπής (άλλων ανθρώπων από εγκληματικές πράξεις) απ' ό,τι το συνεχές παράδειγμα ενός ανθρώπου αποστερημένου από την ελευθερία του, καταδικασμένου να διορθώσει μέσα από τη δουλεία του, το κακό που έκανε στην κοινωνία.

Αν κάνω ένα τέτοιο έγκλημα, λέει ο θεατής στον εαυτό του, θα υποβιβαστώ σε αυτή τη μίζερη κατάσταση σε ολόκληρη τη ζωή μου. (Είναι) μια πολύ πιο ισχυρή αποτροπή από το φόβο του θανάτου τον οποίο οι άνθρωποι κρατούν πάντα σε μια απόμακρη αφάνεια. Οι βίαιες εντυπώσεις μας εκπλήσσουν, αλλά η επίδρασή τους είναι στιγμιαία.

Μια ποινή, για να είμαστε δίκαιοι, πρέπει να έχει τόσο βαθμό αυστηρότητας ώστε να αποτρέπει επαρκώς τους άλλους.

Υπάρχουν πολλοί που αντικρίζουν το θάνατο με αφοβία και σθεναρότητα, κάποιοι μέσα από τον φανατισμό, και κάποιοι μέσα από τη ματαιοδοξία, που μας ακολουθεί ακόμα και μέχρι τον τάφο. Άλλοι (τον βλέπουν ως) μια απεγνωσμένη λύση, είτε για να γλιτώσουν από τη μίζερια τους, ή για να σταματήσουν να υπάρχουν. Αλλά ο φανατισμός και η ματαιοδοξία εγκαταλείπουν τον εγκληματία στην σκλαβιά, στις αλυσίδες και την πεδούκλα, σε ένα σιδερένιο κλουβί, και η απόγνωση είναι μάλλον η αρχή παρά το τέλος της μίζεριας τους.

Σε όλα τα κράτη όπου επιβάλλεται η θανατική ποινή, κάθε τέλεσή της προϋποθέτει ότι τελέστηκε ένα νέο έγκλημα, ενώ στην αέναη φυλάκιση, κάθε εγκληματίας συνιστά ένα συχνό και διαρκές παράδειγμα, και αν είναι αναγκαίο να γίνονται οι άνθρωποι μάρτυρες της δύναμης των νόμων, οι εγκληματίες πρέπει να θανατώνονται: αλλά αυτό προϋποθέτει μια συχνότητα εγκλημάτων, και εφεξής, αυτή η ποινή θα χάσει την αποτελεσματικότητά της, έτσι ώστε να είναι χρήσιμη και άχρηστη ταυτόχρονα.

Η ιστορία των ανθρώπων είναι μια τεράστια θάλασσα από λάθη, όπου λίγες αόριστες αλήθειες μπορούν να βρεθούν εδώ και εκεί."

(Cesare Beccaria, *Περί Εγκλημάτων και Ποινών*, Σαββάλας, 2009)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3ο: Σαράντου Καργάκου, Προβληματισμοί

Ο Φραντς Κάφκα στη σκιαγραφία του σύγχρονου ανθρώπου παρουσιάζει το άτομο, που προσπαθεί μάταια να βρει διέξοδο και λύτρωση. Ο άνθρωπος βρίσκεται μετέωρος ανάμεσα στο άλυτο πρόβλημα της εκλογής, όπου τ' αντίθετα συμπίπτουν: η ελευθερία και η φυλακή. Κάθε εκλογή έχει μέσα της το στοιχείο της έπαρσης και της ενοχής. Η ενοχή όμως τιμωρείται και, για ν' αποφέρει θετικά για το κοινωνικό σύνολο αποτελέσματα, είναι απαραίτητη η φόρτιση της τιμωρίας μ' ένα στοιχείο σωφρονισμού για τον κατηγορούμενο και παραδειγματισμού για τους άλλους.

Αυτό είναι μια εκπεφρασμένη από παλιά άποψη, την οποία ανέπτυξε διεξοδικά ο περίφημος Ιταλός ποινολόγος Τσεζάρε Μπεκαρία με το έργο του «Περί εγκλημάτων και ποινών». Σκοπός της ποινής, γράφει ο Μπεκαρία, δεν είναι η εκδίκηση, αλλ' ο σωφρονισμός αυτού που διέπραξε το αδίκημα και ο παραδειγματισμός των άλλων. Άρα, ο σκοπός της ποινής είναι η πρόληψη υπό δύο έννοιες: γενική πρόληψη του κακού, δηλαδή ν' αποτρέψει πολλούς άλλους από το να θελήσουν ν' αδικήσουν (σωφρονισμός) και ειδική πρόληψη, ν' αποτρέψει, δηλαδή, το συγκεκριμένο άτομο από το να ξαναεγκληματίσει. Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι οποιαδήποτε κι αν είναι τα ελατήρια, που ώθησαν το άτομο που διέπραξε το αδίκημα — έστω κι αν αυτά δε φαίνονται άμεσα —, η ποινή που θα του επιβληθεί είναι αναγκαίο να έχει έναν εξαγνιστικό, καθαριστικό χαρακτήρα, μ' άλλα λόγια να παίξει ένα ρόλο νουθέτησης κι όχι να φορτίζεται με το στοιχείο της εκδίκησης, γιατί τότε πια η τιμωρία παύει να είναι ποινή. **Τιμωρία στ' αρχαία ελληνικά σημαίνει, σε πρώτη σημασία, βοήθεια, αρωγή, συνδρομή.** Κατά μία έννοια, συνδρομή παραμένει και με την έννοια της ποινής, εφόσον συμβάλλει στον «επανανθρωπισμό» του εγκληματία. Αντίθετα, μια πράξη βίας, αν αντιμετωπιστεί πάλι με βία, θα επιφέρει στην ψυχή του δράστη περισσότερο μίσος τόσο για τη δικαιοσύνη, όσο και για την κοινωνία, με αποτέλεσμα το έγκλημα να επαναληφθεί περισσότερο βίαιο και αποτρόπαιο, αλλ' ίσως πιο τεχνικά σχεδιασμένο. Αν και τη δεύτερη φορά επιβληθεί τιμωρία πάλι με τη μορφή εκδίκησης, πιο σκληρή από την προηγούμενη, το μίσος θ' αυξηθεί και θα ξαναεκτονωθεί σε τρίτο έγκλημα, ακόμη χειρότερο. Έτσι είναι φανερό ότι θα έχουμε μια ακολουθία εγκλημάτων, συνοδευόμενη ταυτόχρονα από μια αντίστοιχη ακολουθία ποινών. Το κακό, λοιπόν, θ' αναπαράγεται και το αποτέλεσμα θα είναι να "πείσουμε" τον εγκληματία να παραμείνει παντοτινός "πελάτης" των δικαστηρίων και των φυλακών.

Η λύση επομένως δεν είναι δυνατό ν' αναζητηθεί μέσ' από την επιβολή τέτοιου είδους ποινών αλλά μόνο μέσ' από το σωφρονισμό του εγκληματία, γιατί έτσι θα πεισθεί για το λάθος του, θα μπορέσει να δει αντικειμενικότερα την πράξη του, σε συνάρτηση όχι πια με τους υποκειμενικούς παράγοντες, που τον οδήγησαν να ενεργήσει έτσι, αλλά των γενικότερων συνθηκών, που άπτονται και των περιπτώσεων του θύματος. Η οπτική γωνία, που θα του υποδειχθεί να εξετάσει την πράξη του, θα είναι περισσότερο πολύπλευρη και συνεπώς σωστότερη, εφόσον θα εξετάσει σ' όλο το βάθος και πλάτος το έγκλημά του -όπως κι αν εκδηλώθηκε αυτό- χωρίς να υποτάσσεται σε μικροπρεπείς υποκειμενικότητες, που εμποδίζουν να τοποθετηθεί σωστά απέναντι στην πράξη του.

Με το σωφρονισμό του καταδικαζομένου πετυχαίνουμε το σημαντικότερο αποτέλεσμα, που έγκειται στο να πεισθεί αυτός για το έγκλημά του, ώστε όχι μόνο να μην το επαναλάβει, αλλ' ούτε -στο μέτρο που μπορεί- ν' αφήσει κι άλλους να το διαπράξουν. Έτσι ο χτεσινός εγκληματίας, γίνεται σήμερα ανασχετικός παράγοντας στην επέκταση του εγκλήματος. Αυτό συνιστά την ουσία του πραγματικού σωφρονισμού. Γιατί είναι βέβαια επιτυχία το να εμποδίσει η ποινή έναν εγκληματία να μην επαναλάβει την πράξη του, όμως το να μπορέσει να τον σωφρονίσει σε βάθος, με αποτέλεσμα να γίνει ο ίδιος εμπόδιο στην εγκληματική ενέργεια κάποιου άλλου, αποτελεί πολλαπλή επιτυχία και μόνο σ' αυτήν τη βάση μπορεί να λειτουργήσει η δικαιοσύνη στην πιο άρτια μορφή της.

Εάν, λοιπόν, η οικογένεια δεν κατόρθωσε να δώσει στο άτομο μια σωστή αγωγή, εάν το σχολείο ή το ευρύτερο περιβάλλον του το επηρέασαν αρνητικά στον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς κι αν, τέλος, κάποια δυσλειτουργία ορισμένων θεσμών ή κάποια δυσμενής συγκυρία σε συνάρτηση με κάποιους υποκειμενικούς παράγοντες στον τομέα των διαπροσωπικών σχέσεων, το οδήγησαν στο έγκλημα, οφείλει η πολιτεία, χρησιμοποιώντας το θεσμό της δικαιοσύνης, να επαναφέρει τον εγκληματία στην ευθεία και να τον προσανατολίσει σε κάποιες αξίες και να του εμπεδώσει κάποιες αρχές, πείθοντάς τον έτσι ν' αποφύγει νέες παρεκτροπές. Για πολλούς ευαίσθητοποιημένους ανθρώπους η ποινή στη μορφή, τουλάχιστον, που την ξέρουμε, είναι απαράδεκτη. Πιστεύεται ότι ο εγκληματίας είναι ψυχικά ασθενής και δε χρειάζεται τιμωρία αλλά θεραπεία. Συνεπώς, η πολιτεία είναι προτιμότερο να κτίζει όχι φυλακές αλλ' ειδικού τύπου θεραπευτήρια, που να λειτουργούν ως εκπαιδευτήρια. Όσο κι αν μοιάζει χιμαιρική η φράση του Αδαμαντίου Κοραή πως «και η πλέον θηριώδης ψυχή, ακούουσα τα αθάνατα παραγγέλματα των αρχαίων συγγραφέων της ελληνικής γλώσσης, θα μεταβληθεί εις ενάρετον», εν τούτοις είναι η πλέον ρεαλιστική. Μόνο μορφώνοντας το κεφάλι των ανθρώπων, δε θα χρειαστεί ποτέ η πολιτεία να το κόψει, έλεγε ο Ουγκό.

Θα πρέπει ακόμη μέσα στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας ν' αναγνωρίζεται στον πολίτη το δικαίωμα του «σφάλλειν»: Μόνο οι δικτάτορες είναι «αλάνθαστοι»! Όμως, από την άποψη αυτή και η ποινή είναι ένα δικαίωμα, έστω και αρνητικό. Είναι λάθος να συνυφαίνεται το δικαίωμα μόνο με τον ωφελμισμό, μ' αυτό που μας εξυπηρετεί προσωπικά. Ο Ντοστογιέφσκη πιστεύει πως η ελευθερία υπάρχει στο παράπτωμα. Παράπτωμα χωρίς τιμωρία δε νοείται. Άρα, η τιμωρία είναι το τίμημα της ελευθερίας. Γι' αυτό συνιστούσε στους ενόρκους να τιμωρούν τους εγκληματίες, αποδίδοντάς τους την **αξιοπρέπεια του ενόχου**. Θεωρούσε τη μεταβίβαση της ευθύνης στην ένοχη κοινωνία ως την έσχατη προσβολή κατά του ανθρώπινου προσώπου. **Ακόμη κι ο ένοχος έχει δικαίωμα στην αξιοπρέπεια**, παρατηρεί ξένος διανοητής. Η αποενοχοποίηση και η ατιμωρησία την αφαιρεί.

Όπως προαναφέρθηκε, η ποινή παίζει διπλό ρόλο. Πέρ' από το σωφρονισμό αυτού που διέπραξε το αδίκημα, πρέπει να συντελεί και στον παραδειγματισμό των άλλων. Όταν ο εγκληματίας τιμωρηθεί με πνεύμα σωφρονιστικό και τελικά πεισθεί για την ενοχή του, είναι φυσικό να παραδειγματιστούν και πολλοί, όταν διαπιστώσουν ότι ο δράστης αποστρέφεται την πράξη του. Βλέποντας, δηλαδή, τον εγκληματία τιμωρημένο, μετανιωμένο και σωφρονισμένο, είναι δύσκολο να μην

παραδειγματιστεί από αυτόν κάποιος, που είχε ροπή προς την αδικία και να μην κρατηθεί μακριά από αυτή. Γιατί σε τελευταία ανάλυση δεν υπάρχει μεγαλύτερη δύναμη παραδείγματος απ' αυτήν που προσφέρει ο σωφρονισμός του ίδιου του ενόχου.

Μια τέτοια, λοιπόν, ποινή, που ανταποκρίνεται στη διπλή της αποστολή, να επενεργεί, δηλαδή, σωφρονιστικά προς την κατεύθυνση του ενόχου και παράλληλα να λειτουργεί ως παράδειγμα για πολλούς άλλους, μπορεί, χωρίς κανέναν ενδοιασμό να θεωρηθεί ως μια ολοκληρωμένη ποινή, ως ποινή που έχει υλοποιήσει τους στόχους της. Γιατί, ενώ από τη μια θα έχει βοηθήσει τον εγκληματία να συναισθανθεί την ενοχή του και ν' αποφύγει την επανάληψη αδικημάτων, από την άλλη βοηθώντας τον να εναρμονίσει τη συμπεριφορά με τους κανόνες εκείνους που καθορίζουν αρτιότερες συνθήκες διαβίωσης, δημιουργεί το κοινωνικό πρότυπο, που λόγω κακού παρελθόντος κι έντιμου παρόντος αυξάνει την επιρροή του στα κοινωνικά μέλη.

Φυσικά μια κοινωνία πρέπει να είναι δημοκρατική, αλλά δεν πρέπει να είναι αφελής. Δεν επιτρέπεται στ' όνομα καμιάς δήθεν σωφρονιστικής σκοπιμότητας η επίδειξη ανοχής. Η τιμωρία -έστω και μικρή- πρέπει να είναι βέβαιο πως θα επιβληθεί. Η ατιμωρησία γεννά την ηθική παραλυσία κι εκτρέφει κάθε λογής αντικοινωνικές συμπεριφορές. Χρειάζεται -τουλάχιστον για τις ατελείς συνειδήσεις- ο φόβος της ποινής. «Ίνα δέος (= φόβος), ἔνθα καὶ αἰδώς», έλεγαν οι αρχαίοι με την κομπή τους εκφορά, ενώ ο Μπεκαρία το έλεγε πιο παραστατικά: «Αρχή σοφίας ο νόμος του... χωροφύλακα». Οχι βέβαια πως η αστυνόμευση είναι πανάκεια για την εξάλειψη των αδικιών, όμως χωρίς αστυνομική εποπτεία, χωρίς σοβαρή λειτουργία δικαιοσύνης, το άτομο που έχει αντικοινωνικές τάσεις αποθρασύνεται, βλέποντας μια κοινωνία ανεκτική απέναντι του. Η ατιμωρησία υποθάλλει το έγκλημα, που βρίσκει πρόσφορο έδαφος για ν' αναπτυχθεί. Αυτό θα επιφέρει και μια άλλου είδους κοινωνική εκτροπή. Όταν η πολιτεία δεν τιμωρεί, θ' αρχίσουν να τιμωρούν οι πολίτες. Κι αυτό ούτε τον αδικήσαντα συμφέρει (είναι γνωστά τ' αποτελέσματα του νόμου του Λιντς[1]), ούτε τους αδικημένους (που εξομοιώνονται σε αγριότητα με τους αδικητές), ούτε φυσικά και την κοινωνία, γιατί ο νόμος της αυτοδικίας ξαναγυρίζει τον άνθρωπο στο νόμο της ζούγκλας.

Υπάρχει, τέλος, και το θέμα της θανατικής «ποινής», που τα τελευταία χρόνια επανέρχεται διαρκώς στο πεδίο των έντονων συζητήσεων, λόγω της κατακόρυφης αύξησης της βίας και του εγκλήματος. Προσωπικά πιστεύουμε πως η εκτέλεση του ενόχου δεν είναι ούτε λύση αλλ' ούτε και ποινή. Κάθε ποινή, όπως είπαμε προοιμιακά, πρέπει να έχει το στοιχείο του σωφρονισμού. Θα ήταν αφέλεια, λοιπόν, να μιλάμε για σωφρονισμό, αναφερόμενοι σε μελλοθάνατους. Όσον αφορά στον τομέα του παραδειγματισμού, κυριαρχεί η άποψη πως η θανάτωση του εγκληματία είναι το αποτελεσματικότερο μέτρο αποτροπής. Η «αποτελεσματικότητα» όμως αυτή οφείλεται στο φόβο· και όταν η συμπεριφορά των πολιτών καθορίζεται από αυτόν, τότε είναι σωστότερο να μιλάμε για τρομοκρατία κι όχι για δημοκρατία. Η δημοκρατία απαιτεί ελευθερία κι η ελευθερία σημαίνει δυνατότητα επιλογών, χωρίς τρομοκρατικούς εξαναγκασμούς. Όταν όμως ο φόβος χαράζει την κατευθυντήρια γραμμή των πράξεών μας, δημιουργεί τον τρομοκρατημένο υπήκοο, που είναι ανίκανος να υπηρετήσει

δημοκρατία. Εξάλλου, **ο φόβος δεν εξαλείφει το έγκλημα· απλώς το αναβάλλει.**

Ακόμη η θανατική εκτέλεση, ως ακραία περίπτωση ποινής, οδηγεί τον εγκληματία σε ακραίες αποφάσεις μέσα από ψυχολογικές διαδικασίες, που καταλήγουν στο να εγκληματεί, αδιαφορώντας για τη θανατική του καταδίκη. Όταν, δηλαδή, ο εγκληματίας γνωρίζει πως η τιμωρία που θα του επιβληθεί είναι ο θάνατος, οδηγείται σε περισσότερο ειδεχθή[2] και φρικιαστικά εγκλήματα, για να εκδικηθεί από τα πριν το θάνατό του. Θα είναι ίσως ανεπίτρεπτη μωρία, να επαναφέρουμε τη θανάτωση ως τιμωρία. Γιατί, ας μη μας διαφεύγει πως πάντοτε εμφωλεύει ο κίνδυνος της **ηρωοποίησης**. Συχνά ειδεχθείς εγκληματίες, που εκτελέστηκαν, πέρασαν στο θρύλο, έγιναν τραγούδι και λαϊκά ινδάλματα[3]. Ο θάνατός τους λειτούργησε στη λαϊκή συνείδηση μ' έναν ιδιότυπο τρόπο, ώστε να προβάλλονται ως πρόμαχοι των λαϊκών συμφερόντων κατά της κρατικής εξουσίας.

Πέρ' απ' όλα αυτά η θανατική εκτέλεση απαιτεί κι εκτελεστές. Είναι θλιβερό να υπάρχουν κατ' επάγγελμα δήμιοι, ακόμη θλιβερότερο θανατοποινίτες να εξαγοράζουν τη ζωή τους με το να γίνονται δήμιοι και ακόμη πιο τραγικό κάποια ανυποψίαστα παιδιά του λαού, που καλούνται να υπηρετήσουν την πατρίδα, να μεταβάλλονται ξαφνικά κάποιο πρωινό σε μέλη εκτελεστικού αποσπάσματος. Να συμμετέχουν, δηλαδή, στην εκτέλεση κάποιου, που έστω κι αν είναι κακούργος, δεν παύει να είναι άνθρωπος. Κάποτε στο παρελθόν είχαμε περιπτώσεις αυτοκτονίας στρατιωτών και πάντα περιπτώσεις βαθύτατων ψυχικών κλονισμών. Ας προστεθεί ακόμη ότι η δημόσια εκτέλεση αποτελούσε παλιά είδος λαϊκού θεάματος, που σημαίνει πως ο λαός εθιζόταν στο αίμα ή ερεθιζόταν από το αίμα. Άρα, ούτε κι από την άποψη αυτή βλέποντας το ζήτημα, μπορούμε να θεωρήσουμε τη θανατική τιμωρία ως ποινή.

Έτσι, λοιπόν, η ακραία ποινή του θανάτου θεωρήθηκε ακραίο έγκλημα και, κατά συνέπεια, αποτελούσε ανάγκη η κατάργησή της για τη βελτίωση της λειτουργίας της δικαιοσύνης, για την περισσότερη ασφάλεια των πολιτών και κυρίως για την ηθικοποίησή τους. Επί αιώνες η θανατική ποινή εφαρμοζόταν αδιάλειπτα και συστηματικά. Αυτό δεν έκανε τους ανθρώπους ηθικότερους. Έπρεπε, λοιπόν, να βρεθούν νέοι τρόποι για την περιστολή και καταστολή του εγκλήματος. Η κατάργηση της θανατικής ποινής βοήθησε θετικά προς την κατεύθυνση αυτή. Αναγνωρίστηκε πως ένα κεφάλι γίνεται καλύτερο, όταν το μορφώνεις κι όχι όταν το... κόβεις.

Στις μέρες μας, που η υπαρξιακή αγωνία κι ανασφάλεια διαρκώς επιτείνονται κι επεκτείνονται, καθώς οι δείκτες της βίας και της εγκληματικότητας ακολουθούν. συνεχώς μια ανιούσα τάση, γίνεται περισσότερο επιτακτική η αναγκαιότητα για αρτιότερη λειτουργία του θεσμού της δικαιοσύνης και ουσιαστικότερη η συμβολή του τόσο στα διάφορα πολιτικά θέματα, όσο και στις διαπροσωπικές μας σχέσεις. Μια τέτοια, όμως, ολοκληρωμένη δικαιοσύνη -όχι με την τρέχουσα «δικαστηριακή» σημασία του όρου- έχει έναν και μοναδικό σκοπό της, τη δημιουργία δίκαιων ανθρώπων, που είναι δυνατό να επιτευχθεί με τρεις τρόπους: το σωφρονισμό του θύτη, τη συγγνώμη από τη μεριά του θύματος και τον παραδειγματισμό του «θεατή».

Πηγή: www.sarantoskargakos.gr, 29/11/1985

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] *Νόμος τον Λιντς*: Η χωρίς δίκη άμεση εκτέλεση του εγκληματία από το πλήθος. Ο όρος προέρχεται από τ' όνομα του Αμερικανού δικαστή Λιντς (1736-1796), όπου στην περιοχή της Βιργινίας επέβαλε την άμεση εκτέλεση του κακούργου.

[2] *Ειδεχθής*: κακόμορφος, φρικτός, άσχημος, δυσειδής, δύσμορφος, αποκρουστικός.

[3] *Ινδαλμα*: ομοίωμα, εικόνα- συνεκδ. είδωλο, πρότυπο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 4ο: Στατιστικά στοιχεία θανατοποινιτών

Σύμφωνα με μία έρευνα που διεξήχθη το 2007:

- 55.8% των θανατοποινιτών είναι λευκοί, 41.9% μαύροι, και ένα 2.3% ανήκει σε κάποια άλλη φυλή.
- Οι άντρες αποτελούν το 98.3%, ενώ οι γυναίκες μόλις το υπόλοιπο 1.7%.
- Το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης είναι περίπου τρίτης λυκείου (11th grade).
- Από το σύνολο των θανατοποινιτών, 54.8% δεν έχουν παντρευτεί ποτέ, 20.6% έχουν πάρει διαζύγιο, 21.7% είναι παντρεμένοι, και 3% έχουν χηρέψει.
- 8.4% από τους θανατοποινίτες έχει καταδικαστεί ξανά για δολοφονία.
- 65.5% έχουν καταδικαστεί προηγουμένως και για άλλο σοβαρό αδίκημα.
- Όσον αφορά την ηλικία των καταδικασμένων, οι μισοί ήταν από 20-29 τη στιγμή της σύλληψής τους, το 11% ήταν μέχρι 19, ενώ μόλις ένα 1% ήταν από 55 και άνω.
- Η μέση ηλικία τη στιγμή της σύλληψης υπολογίζεται περίπου στα 28.

Η έρευνα αυτή αφορά τις αμερικάνικες φυλακές και διεξήχθη από το Γραφείο Στατιστικών Δικαιοσύνης (Bureau of Justice Statistics). Κάποια πιο πρόσφατα στοιχεία από τον συγκεκριμένο οργανισμό:

- Το 2008 εκτελέστηκαν 37 θανατοποινίτες.
- Από αυτούς, οι 20 ήταν λευκοί, και οι 17 μαύροι.
- Όλοι τους ήταν άντρες.
- Όλες οι εκτελέσεις έγιναν μέσω ένεσης, ενώ μόνο μία έγινε μέσω της ηλεκτρικής καρέκλας.

Η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας (2008)

Η θανατική ποινή σήμερα είναι περισσότερο μετρήσιμη και ελέγξιμη από οποιαδήποτε άλλη εποχή. Οργανισμοί όπως η Διεθνής Αμνηστία εκδίδουν εκθέσεις κάθε χρόνο όπου γίνεται αναφορά στον αριθμό των εγκληματιών που εκτελέστηκαν σε κάθε χώρα.

Η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για το 2008 αναφέρει σε αριθμούς ότι:

- -2.390 άνθρωποι εκτελέστηκαν σε σύνολο 25 χωρών
- -8.864 άνθρωποι έχουν καταδικαστεί σε θανατική ποινή και περιμένουν την εκτέλεσή τους
- -1.718 από τις συνολικές εκτελέσεις έγιναν στην Κίνα
- -Ο αριθμός των εκτελέσεων αυξήθηκε σε σχέση με το 2006 (1.591) και το 2007 (1.252)
- -59 χώρες διατηρούν ακόμα στη νομοθεσία τους και εφαρμόζουν τη θανατική ποινή
- -91 χώρες κατάργησαν εντελώς τη θανατική ποινή
- -9 κράτη τη διατηρούν μόνο για εξαιρετικές περιπτώσεις (όπως για εγκλήματα πολέμου)

- -35 χώρες διατηρούν τη θανατική ποινή στη νομοθεσία τους για εγκλήματα ποινικού δικαίου, χωρίς όμως να την έχουν εφαρμόσει για τουλάχιστον 10 χρόνια

Η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας αναφέρει περιπτώσεις όπου άτομα κατηγορήθηκαν άδικα για εγκλήματα τα οποία δεν διέπραξαν με αποτέλεσμα να τους επιβληθεί η θανατική ποινή. Πρόσφατα, στην Αμερική αθωώθηκαν 4 κατηγορούμενοι λίγο πριν την εκτέλεσή τους. Στατιστικές αναφέρουν ότι 120 άνθρωποι έχουν απαλλαγεί από τη θανατική ποινή από το 1975 επειδή αποδείχτηκε η αθωότητά τους. Ακόμα, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου έγιναν άδικες δίκες, ειδικά σε χώρες όπως το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Ιράν και άλλες. Φυσικά γίνεται λόγος και για διακρίσεις εις βάρος ατόμων όπως οι φτωχοί, και τα μέλη διαφόρων εθνοφυλετικών μειονοτήτων.

Η θανατική ποινή, όπως αναφέρει η Γενική Γραμματέας της οργάνωσης, δεν είναι μόνο η εκτέλεση ενός ενόχου. Αντίθετα, είναι "η νομιμοποιημένη διαδικασία σωματικού και ψυχολογικού τρόμου", αφού ο εγκληματίας "μαραζώνει" περιμένοντας το θάνατό του.

Αυτό που προκάλεσε θετική εντύπωση είναι ο μικρός αριθμός εκτελέσεων στις ΗΠΑ, που αγγίζει "μόλις" τις 37. Εκτός από τις ΗΠΑ, η μόνη άλλη χώρα στην αμερικάνικη ήπειρο που υιοθετεί την θανατική ποινή είναι ο Άγιος Χριστόφορος και Νέβις, στην Καραϊβική.

Όσον αφορά την Ευρώπη, η μόνη χώρα που εξακολουθεί να εκτελεί εγκληματίες είναι η Λευκορωσία, όπου καταγράφηκαν 4 εκτελέσεις κατά το 2008. Η Διεθνής Αμνηστία σκοπεύει να εκδώσει έκθεση με στόχο την κατάργηση αυτού του μέτρου στη χώρα, και κατ' επέκταση, τη μετατροπή της ευρωπαϊκής ηπείρου σε μια ζώνη απαλλαγμένη από τη θανατική ποινή.

Σχετικά με την Αφρική, όπως αναφέρει η έκθεση, μόνο δύο εκτελέσεις έλαβαν χώρα κατά το 2008, αλλά άλλοι 362 άνθρωποι καταδικάστηκαν σε θάνατο. Παράλληλα, η Λιβερία επανέφερε την θανατική ποινή για τα εγκλήματα της ληστείας, της τρομοκρατίας, και της αεροπειρατείας.

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ:

Ο περίφημος Ιταλός ποινικολόγος Τσεζάρε Μπεκαρία με το έργο του «Περί εγκλημάτων και ποινών». Σκοπός της ποινής, γράφει ο Μπεκαρία, δεν είναι η εκδίκηση, αλλ' ο σωφρονισμός αυτού που διέπραξε το αδίκημα και ο παραδειγματισμός των άλλων. Άρα, ο σκοπός της ποινής είναι η πρόληψη υπό δύο έννοιες: γενική πρόληψη του κακού, δηλαδή ν' αποτρέψει πολλούς άλλους από το να θελήσουν ν' αδικήσουν (σωφρονισμός) και ειδική πρόληψη, ν' αποτρέψει, δηλαδή, το συγκεκριμένο άτομο από το να ξαναεγκληματήσει.

[...] Υπάρχει, τέλος, και το θέμα της θανατικής «ποινής», που τα τελευταία χρόνια επανέρχεται διαρκώς στο πεδίο των έντονων συζητήσεων, λόγω της κατακόρυφης αύξησης της βίας και του εγκλήματος. Προσωπικά πιστεύουμε πως η εκτέλεση του ενόχου δεν είναι ούτε λύση αλλ' ούτε και ποινή. Κάθε ποινή, όπως είπαμε προοιμιακά, πρέπει να έχει το στοιχείο του σωφρονισμού. Θα ήταν αφέλεια, λοιπόν, να μιλάμε για σωφρονισμό, αναφερόμενοι σε μελλοθάνατους. Όσον αφορά στον τομέα του παραδειγματισμού, κυριαρχεί η άποψη πως η θανάτωση του εγκληματία είναι το αποτελεσματικότερο μέτρο αποτροπής. Η «αποτελεσματικότητα» όμως αυτή οφείλεται στο φόβο· και όταν η συμπεριφορά των πολιτών καθορίζεται από αυτόν, τότε είναι σωστότερο να μιλάμε για τρομοκρατία κι όχι για δημοκρατία. Η δημοκρατία απαιτεί ελευθερία κι η ελευθερία σημαίνει δυνατότητα επιλογών, χωρίς τρομοκρατικούς εξαναγκασμούς. Όταν όμως ο φόβος χαράζει την κατευθυντήρια γραμμή των πράξεών μας, δημιουργεί τον τρομοκρατημένο υπήκοο, που είναι ανίκανος να υπηρετήσει δημοκρατία. Εξάλλου, ο φόβος δεν εξαλείφει το έγκλημα· απλώς το αναβάλλει.

Ακόμη η θανατική εκτέλεση, ως ακραία περίπτωση ποινής, οδηγεί τον εγκληματία σε ακραίες αποφάσεις μέσα από ψυχολογικές διαδικασίες, που καταλήγουν στο να εγκληματεί, αδιαφορώντας για τη θανατική του καταδίκη. Όταν, δηλαδή, ο εγκληματίας γνωρίζει πως η τιμωρία που θα του επιβληθεί είναι ο θάνατος, οδηγείται σε περισσότερο ειδεχθή[2] και φρικιαστικά εγκλήματα, για να εκδικηθεί από τα πριν το θάνατό του. Θα είναι ίσως ανεπίτρεπτη μωρία, να επαναφέρουμε τη θανάτωση ως τιμωρία. Γιατί, ας μη μας διαφεύγει πως πάντοτε εμφωλεύει ο κίνδυνος της ηρωοποίησης. Συχνά ειδεχθείς εγκληματίες, που εκτελέστηκαν, πέρασαν στο θρύλο, έγιναν τραγούδι και λαϊκά ινδάλματα[3]. Ο θάνατός τους λειτούργησε στη λαϊκή συνείδηση μ' έναν ιδιότυπο τρόπο, ώστε να προβάλλονται ως πρόμαχοι των λαϊκών συμφερόντων κατά της κρατικής εξουσίας.

Πέρ' απ' όλα αυτά η θανατική εκτέλεση απαιτεί κι εκτελεστές. Είναι θλιβερό να υπάρχουν κατ' επάγγελμα δήμιοι, ακόμη θλιβερότερο θανατοποινίτες να εξαγοράζουν τη ζωή τους με το να γίνονται δήμιοι και ακόμη πιο τραγικό κάποια ανυποψίαστα παιδιά του λαού, που καλούνται να υπηρετήσουν την πατρίδα, να μεταβάλλονται ξαφνικά κάποιο πρωινό σε μέλη εκτελεστικού αποσπάσματος. Να συμμετέχουν, δηλαδή, στην εκτέλεση κάποιου, που έστω κι αν είναι κακούργος, δεν παύει να είναι άνθρωπος. Κάποτε στο παρελθόν είχαμε περιπτώσεις αυτοκτονίας στρατιωτών και πάντα περιπτώσεις βαθύτατων ψυχικών κλονισμών. Ας προστεθεί ακόμη ότι η δημόσια εκτέλεση αποτελούσε παλιά είδος λαϊκού

θεάματος, που σημαίνει πως ο λαός εθιζόταν στο αίμα ή ερεθιζόταν από το αίμα. Άρα, ούτε κι από την άποψη αυτή βλέποντας το ζήτημα, μπορούμε να θεωρήσουμε τη θανατική τιμωρία ως ποινή.

Έτσι, λοιπόν, η ακραία ποινή του θανάτου θεωρήθηκε ακραίο έγκλημα και, κατά συνέπεια, αποτελούσε ανάγκη η κατάργησή της για τη βελτίωση της λειτουργίας της δικαιοσύνης, για την περισσότερη ασφάλεια των πολιτών και κυρίως για την ηθικοποίησή τους. Επί αιώνες η θανατική ποινή εφαρμοζόταν αδιάλειπτα και συστηματικά. Αυτό δεν έκανε τους ανθρώπους ηθικότερους. Έπρεπε, λοιπόν, να βρεθούν νέοι τρόποι για την περιστολή και καταστολή του εγκλήματος. Η κατάργηση της θανατικής ποινής βοήθησε θετικά προς την κατεύθυνση αυτή. Αναγνωρίστηκε πως ένα κεφάλι γίνεται καλύτερο, όταν το μορφώνεις κι όχι όταν το... κόβεις.

Σαράντος Καργάκος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 110-120 λέξεις.

(μονάδες 25)

B1. Να σχολιάσετε την τελευταία φράση του κειμένου σε μία παράγραφο («Αναγνωρίστηκε ... κόβεις»)

(μονάδες 10)

B2. α) Να βρείτε τους τρόπους πειθούς στην 1^η παράγραφο.

β) Ποια συλλογιστική πορεία ακολούθησε ο συγγραφέας στην 4^η παράγραφο;

(μονάδες 10)

B3. Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το κείμενο; Τεκμηριώστε την απάντησή σας.

(μονάδες 5)

B4. Να γράψετε ένα συνώνυμο για τις παρακάτω λέξεις: αποτελεσματικότερο, εξαλείφει, περιστολή, ειδεχθή, εμφωλεύει.

(μονάδες 5)

B5. Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο φράσεις ενδεικτικές της ποιητικής λειτουργίας της γλώσσας.

(μονάδες 5)

Γ. Σε άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας να καταθέσετε τα επιχειρήματά σας εναντίον της θανατικής ποινής επικαλούμενοι ανθρωπιστικούς – και όχι μόνο – λόγους ενώ ταυτόχρονα να ξεετάσετε τον ευρύτερο ρόλο της ποινής (500-600 λέξεις)

(μονάδες 40)